

Hétvári Andrea

Illatélmények másképp

Van, hogy az ember nem gondolatokkal, nem is a szemével, hanem más, rejtettebb érzékszervek útján raktároz és emlékezik. Ezekben a rejtett, időtálló tárlókban, fiókokban és méretre faragott komódokban aztán hosszú évtizedekig romlatlanul eláll az idő, bármilyen törékenyek, romlandóak is a hétköznapiak. Függyőminták, tekintet-sugarak, délelőttök napfény-szögei megmagyarázhatatlanul pontosan képesek bevésődni, hasonlóan az imprintinghez. Ennek azonban itt semmilyen fejlődésgenetikai magyarázata nincsen. Hacsak az nem, hogy az évek során valamennyien múzeumi szobák egész sorát halmozzuk fel magunkban, azokban megszámlálhatatlan emlék-komódot, emlék-rekeszt. Az egyik ilyen titkos rekesz tartalma nálam például darált kávé, melyet az István út egyik, árkádok alatti csemegeboltjában sikerült elraktároznom. A frissen darált, nyers kávé illata izgalmas keveréket alkotott az étcsokoládés drázsék komoly eleganciájával és a sztaniolpapírok különös illatával együtt. Napsütéses téli délután képzete társul még ma is ehhez az érzékfőlötti élményhez, a bejárati ajtóra festett töröksipkás figura pirosas-barnás színei, s a felszabadulás élménye, hogy ide belépve bármi választható, ami csak tetszik, mert – valami megmagyarázhatatlan, különös oknál fogva – a délután minden pillanata ünnep ebben a meleg barna kávé-illatban. Nem messze ettől a fényes – gyermekként számomra mindig az ünnepet idéző – helytől egy sokkal hétköznapiabb, de majdnem ugyanolyan különleges illateredet is létezett. Az István út és az Árpád út által határolt saroktelken magasodott az az épület, amely minden hajnalban a tejeskávé gőzének felfelé csavarodó illatspiráljával telt meg. Újpest egyik kedvenc reggelizőhelye. Munkába indulás előtt itt hörpintett meleg italt és ropogtatott friss pékárut a városrész apraja-nagyja. Pepita kövezet. Almazöld borítású emeletes pultokon, melyeknek épp az alsó pereméig érek, színes műanyag poharak. Színüket még ma is szeretem. Némelyikükben békebeli kakaó, megint másokban gőzölgő tejeskávé. A reggeli séta élményét a szabadon választható friss kifli és zsömlé tette teljes egészé, a régi plakáton műszempillás lottó-rek-

A Táncsics utca és az Attila utca sarkán
édesapámmal 1978-ban

lámhölgy sosem hervadó mosolya s a mázsás súlyú pénztárgép hajnali muzsikaként lüktető kattogása. Ebben a korai, csöndes forgatagban minden értelmet nyert. A félig ismeretlenként, félig ismerősként egy asztalnál ébredező emberek mintha ebben a félórán szoktak volna vissza az álom egyszemélyes magányából a nappal morajlásába. Elmenőfélben még egy félénk oldalpillantást vetek a királyi fehérben pompázó Rákóczi túrósokra. Megközelíthetetlen övezi őket. Katonás rendben sorakoznak hatalmas tálcákon. Azóta sem láttam akkorákat.

Az újpesti piac egyik kis boltja 1979 telén

A következő fény-kép-illat élmény az újpesti piac eleven dzsungelként kavargó sokasága. Édeskés csalamádé és az olajból frissen kiemelt, forró lángos mellett még valami. Piros kardvirágok a nagycsarnok egyik félreeső zugában, és egy kedves, ma már megnevezhetetlen arc, aki akkor hozzájuk tartozott. A napfény itt is rézsút esik be, mintha a fény minden helyiségbe ugyanabból a dimenzióból érkezne. Mintha egy – ma már számomra is csak emlékek útján elérhető – lezárt és megközelíthetetlen idősíkban történt volna az is, hogy lábat lógatni ültettek föl az egyik aprócska bolt pultjára, amíg a felnőttek érthetetlen nyelven konzultáltak a fejem fölött valami teljesen fölöslegesről. Annak a mélybarna fapultnak ma is élő és eleven bennem az illata. Mintha már akkor is régies, fényesre koptatott lett volna a széle, s mintha nem is a gondolat, hanem rejtett érzékszervek játéka volna most mindaz, amely ezeket a különleges, sokdimenziós fényképeket előhívta. Ezüst-bromid és magnézium nélkül – valahol itt bent.